

Фоміна О.О., Дерев'янюк Б.В. «Батьківське відчуження»: щодо криміналізації діяння. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (30 квітня 2020 року). Кривий Ріг: ДЮІ, 2020. С. 104–105.

Фоміна О.О.,
к.е.н., доц.,
Дерев'янюк Б.В.,
д.ю.н., проф.

«БАТЬКІВСЬКЕ ВІДЧУЖЕННЯ»: ЩОДО КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯННЯ

Кожна людина і громадянин (підданий) має значну кількість прав. Уся сукупність прав та обов'язків формує правовий статус суб'єкта права, активного учасника суспільства та громадянського суспільства, побудову якого декларує більшість сучасних демократичних держав, зокрема. Отже, кожен член суспільства має права. Оскільки дитина є повноцінним членом суспільства, вона також має свої права, деякі особливості реалізації яких обумовлені виключно тим фактом, що її фізична та розумова незрілість потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист. Залежно від віку дитини законодавством передбачено різний обсяг та механізми реалізації її прав. Повноцінний та дієвий захист прав дитини є обов'язком держави [1].

Від народження людина (дитина) одразу отримує максимальний обсяг правоздатності (слід зазначити, що останнім часом в окремих державах світу ведеться мова про наявність прав у ембріона, про що ведуться дискусії та робляться пропозиції до законодавства). Тобто людина з народженням отримує право на усе, що не заборонено законом. Іншими словами, на ще зовсім молоду людину поширюється вплив загальнодозвільного принципу.

З досягненням певного віку до правоздатності людини (дитини) додається певний обсяг дієздатності, тобто спроможності своїми діями або бездіяльністю набувати нових прав та обов'язків. Обсяг дієздатності змінюється з віком. Чим людина (дитина) стає старшою, тим більший обсяг дієздатності вона отримує. Проте повний обсяг дієздатності за загальним правилом та за українським законодавством людина отримує із досягненням 18-тирічного віку. До цього за дії і бездіяльність дитини частину відповідальності беруть на себе батьки.

Проблемою забезпечення прав дитини є існування так званого «батьківського відчуження». Батьківське відчуження – це така форма емоційного насилля над дитиною, індивідуального жорстокого поводження з дітьми. Відповідно, така форма насилля потребує фундаментальної реформи сімейного права у напрямку спільного сумісного виховання як основи сімейного права [3, с. 142]. Батьківське відчуження є порушенням Конвенції про права дитини, зокрема статей 7 щодо права «знати своїх батьків і права на їх піклування» та 9 щодо права дитини, «яка розлучається з одним

Фоміна О.О., Деревянко Б.В. «Батьківське відчуження»: щодо криміналізації діяння. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (30 квітня 2020 року). Кривий Ріг: ДЮІ, 2020. С. 104–105.

чи обома батьками, підтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить найкращим інтересам дитини» [2]. Батьківське відчуження має місце через спори між батьками щодо опіки над дитиною, тоді один з батьків стає мішенню, а інший алієнатором. Батько/мати-алієнатор «програмує» дитину проти батька/матері-мішені; відбувається підривання авторитету одного з батьків (а саме, мішені), він демонізується, а дитина втрачає здатного, люблячого значимого дорослого, відбувається емоційне відторгнення дитини від такого батька/матері. Таке батьківське відчуження дитини потребує відповідного правового захисту, розробки механізму доведення такої форми насилля над дитиною та забезпечення відповідальності батька-алієнатора, зокрема кримінальної, адже це має наслідки щодо формування психічно здорової особистості, повноцінного члена суспільства. Кримінальне законодавство слушно передбачає застосування заходів покарання за розбещення неповнолітніх. Сексуальне розбещення небезпечно психологічними наслідками, які можуть знайти прояв через десятки років після самого злочинного діяння. А психологічне розбещення, тобто упереджене злочинне налаштування дитини проти одного із батьків, знаходить негативний прояв одразу, а за десятки років його наслідки взагалі будуть непрогнозованими.

Взагалі українське кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство можна назвати «злочинцецентристським», за яким у потерпілого, свідків, слідчого та інших співробітників правоохоронних органів значно менше прав і державних гарантій, ніж у підозрюваного, обвинувачуваного, підсудного чи засудженого. На противагу цьому приклади з деяких азійських держав вказують на те, що найбільш ефективним засобом профілактики скоєння злочинів та правопорушень є наявність у законодавстві можливості застосування жорсткого покарання та реальна відсутність можливості відкупитися від нього. Тому, на нашу думку, сьогодні слід говорити не про декриміналізацію, а навпаки – про посилення відповідальності та запровадженні відповідальності за вчинення певних дій, які раніше не визнавалися злочинними.

Література:

1. Права дитини в Україні. URL: <http://stepmnvk.net.ua/prava-ditini-v-ukra%D1%97n%D1%96.html>
2. Конвенція про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
3. Edward Kruk, Ph.D. Parental Alienation as a Form of Emotional Child Abuse: Current State of Knowledge and Future Directions for Research Family Science Review. Volume 22. Issue 4. 2018. URL: <http://www.familyscienceassociation.org/sites/default/files/9%20-%20KRUK-Parental%20Alienation%20-%20Family%20Science%20Review.pdf>